

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

«ДЕРЖАВНЕ (КОНСТИТУЦІЙНЕ) ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

з підготовки здобувачів початкового (короткого) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 «Право»
--------------	------------

Спеціальність	081 «Право»
---------------	-------------

Освітня програма	«Право»
------------------	---------

Полтава 2020 рік

Розробник (-и)/укладачі програми:

Дудченко О.С. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рецензенти програми:

Довгань О.Д. – д.ю.н., професор, перший заступник директора з наукової роботи Науково-дослідного інституту інформатики і права Національної Академії правових наук України, Заслужений діяч науки і техніки України;

Трубін І.О. – к.ю.н., заступник директора департаменту правового забезпечення Міністерства освіти і науки України.

Програму навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» обговорено і схвалено на засіданні кафедри правознавства
Протокол засідання кафедри від 31 серпня 2020 р., № 1

Завідувач кафедри правознавства

д. ю. н., професор

_____ Г. В. Лаврик

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Право»

д. ю. н., професор

_____ С. О. Гладкий

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної ради,

д. е. н., професор

_____ Н.С. Педченко

Анотація навчальної дисципліни

Вивчення державного (конституційного) права зарубіжних держав є важливим напрямом сучасної юридичної освіти. Навчальна дисципліна покликана поглибити знання студентів про найважливіші категорії та поняття державного (конституційного) права, основні принципи та форми організації та здійснення державної влади, генезису конституцій, конституційних засад суспільного ладу, територіального устрою, конституційно-правового статусу особи в зарубіжних країнах.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність суспільних відносин, які складаються у процесі здійснення державної влади, порядку її формування та взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади в зарубіжних країнах.

Метою навчальної дисципліни є вивчення основних теоретичних положень науки зарубіжного державного (конституційного) права, базових інститутів державного (конституційного) права зарубіжних країн, загальнотеоретичних та загальноправових проблем (громадянство, правове положення особи в зарубіжних країнах, форма державного устрою, форма державного правління, політичний режим, політичні партії і партійні системи, виборче право і виборчі системи зарубіжних країн, парламентаризм, інститут глави держави, судова влада, теорія і практика місцевого управління та самоврядування тощо), а також сучасних проблем національного конституційного права окремих країн.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Поняття, предмет, система та джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституції зарубіжних країн. Конституційно-правовий статус особи в зарубіжних країнах. Держава як категорія державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституційно-правовий статус політичних партій та інших громадських об'єднань. Конституційні форми безпосередньої демократії. Глава держави в зарубіжних країнах. Парламент в зарубіжних країнах. Уряд у зарубіжних країнах. Судова влада в зарубіжних країнах. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах.

Державне (конституційне) право Об'єданого королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Державне (конституційне) право Французької республіки. Державне (конституційне) право Федеративної Республіки Німеччина (ФРН). Державне (конституційне) право Швейцарської Конфедерації. Державне (конституційне) право Італійської республіки. Державне (конституційне) право Королівства Іспанія. Державне (конституційне) право Російської Федерації. Державне (конституційне) право Китайської Народної Республіки (КНР). Державне (конституційне) право Японської Держави. Державне (конституційне) право Республіки Індія. Державне (конституційне) право Сполучених Штатів Америки (США). Державне (конституційне) право Канади.

Аннотация учебной дисциплины

Изучение государственного (конституционного) права зарубежных стран является важным направлением современного юридического образования. Данная учебная дисциплина призвана углубить знания студентов о важнейших категориях и понятиях государственного (конституционного) права, основных принципах и формах организации и осуществления государственной власти, генезиса конституций, конституционных основ общественного строя, территориального устройства, конституционно-правового статуса человека и гражданина в зарубежных странах.

Предметом изучения учебной дисциплины является совокупность общественных отношений, складывающихся в процессе осуществления государственной власти, порядок ее формирования и взаимодействия между законодательной, исполнительной и судебной ветвями власти в зарубежных странах.

Целью учебной дисциплины является изучение основных теоретических положений науки зарубежного конституционного права и основ конституционного права отдельных стран, базовых институтов государственного (конституционного) права зарубежных стран, общетеоретических и общеправовых проблем (форма государственного устройства, форма правления, политический режим, парламентаризм, гражданство, правовое положение личности в зарубежных странах, институт главы государства, судебная власть, избирательное право и избирательные системы зарубежных стран, теория и практика местного самоуправления и управления, политические партии и партийные системы и т.д.), а также современных проблем национального конституционного права отдельных стран.

Содержание учебной дисциплины раскрывается в таких темах: Понятие, предмет, система и источники государственного (конституционного) права зарубежных стран. Конституции зарубежных стран. Конституционно-правовой статус личности в зарубежных странах. Государство как категория государственного (конституционного) права зарубежных стран. Конституционно-правовой статус политических партий и других общественных объединений. Конституционные формы непосредственной демократии. Глава государства в зарубежных странах. Парламент в зарубежных странах. Правительство в зарубежных странах. Судебная власть в зарубежных странах. Местное управление и самоуправление в зарубежных странах.

Государственное (конституционное) право Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии. Государственное (конституционное) право Французской республики. Государственное (конституционное) право Федеративной Республики Германия (ФРГ). Государственное (конституционное) право Швейцарской Конфедерации. Государственное (конституционное) право Итальянской республики. Государственное (конституционное) право Королевства Испания. Государственное (конституционное) право Российской Федерации. Государственное (конституционное) право Китайской Народной Республики (КНР).

Государственное (конституционное) право Государства Япония.
Государственное (конституционное) право Республики Индия.
Государственное (конституционное) право Соединенных Штатов Америки (США). Государственное (конституционное) право Канады.

Annotation of educational discipline

Studying the state (constitutional) law of foreign states is an important direction of modern legal education.

The discipline aims to deepen students' knowledge about the most important categories and concepts of state (constitutional) law, basic principles and forms of organization and exercising of state power, genesis of constitutions, constitutional foundations of social order, territorial structure, constitutional and legal status of a person in foreign countries.

The subject of study of the educational discipline is a set of social relations, which are formed in the process of exercising state power, the order of its formation and interaction between the legislative, executive and judicial branches of power in foreign countries.

The purpose of the educational discipline is to study the basic theoretical provisions of science of foreign state (constitutional) law, basic institutions of state (constitutional) law of foreign countries, general theoretical and common law problems (citizenship, legal status of a person in foreign countries, form of state system, state system, political parties and party systems, suffrage and electoral systems of foreign countries, parliamentarism, head of state institute, judiciary, theory and practice of cities management and governance, etc.), as well as contemporary issues of national constitutional law of individual countries.

The content of the educational discipline is disclosed in the following topics: the concept, subject, system and sources of state (constitutional) law of foreign countries. Constitutions of foreign countries. Constitutional and legal status of a person in foreign countries. The state as a category of state (constitutional) law of foreign countries. Constitutional legal status of political parties and other public associations. Constitutional forms of direct democracy. Head of state in foreign countries. Parliament in foreign countries. Government in foreign countries. Judiciary in foreign countries. Local government and self-government in foreign countries.

The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (constitutional) state law. State (constitutional) law in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. State (constitutional) law of the French Republic. State (constitutional) law of the Federal Republic of Germany (FRG). State (constitutional) law of the Swiss Confederation. State (constitutional) law of the Italian Republic. State (constitutional) law of the Kingdom of Spain. State (constitutional) law of the Russian Federation. State (constitutional) law of the People's Republic of China (PRC). State (constitutional) law of the Japanese State. State (constitutional) law of the Republic of India. State (constitutional) law of the United States (USA). State (constitutional) law of the Canada.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» укладена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів початкового (короткого) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітня програма «Право», затвердженої Вченою радою ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» 31 серпня 2020 року, протокол № 9, та введеної в дію з 1 вересня 2020 року наказом ректора по університету від «01» вересня 2020 року № 114-Н.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність суспільних відносин, які складаються у процесі здійснення державної влади, порядку її формування та взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади в зарубіжних країнах.

Метою навчальної дисципліни є вивчення основних теоретичних положень науки зарубіжного конституційного права й основ конституційного права окремих країн, базових інститутів державного (конституційного) права зарубіжних країн, загальнотеоретичних та загальноправових проблем (форма державного устрою, форма державного правління, політичний режим, парламентаризм, громадянство, правове положення особи в зарубіжних країнах, інститут глави держави, судова влада, виборче право і виборчі системи зарубіжних країн, теорія і практика місцевого самоврядування та управління, політичні партії і партійні системи тощо), а також сучасних проблем національного конституційного права окремих країн (основи конституційного права і політичні системи Об'єднаного королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Французької республіки, Федеративної республіки Німеччина, Італійської республіки, Королівства Іспанія, Російської Федерації, Китайської Народної Республіки, Японської держави, Республіки Індія, Сполучених Штатів Америки, Канади тощо).

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність до навчання з деяким ступенем автономії;
- здатність застосовувати знання на практиці у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях;
- здатність знаходити творчі рішення або відповіді на чітко визначені та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних;

спеціальні (фахові, предметні):

- повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її природи;
- знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, їх закріплення у законодавстві України;
- здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, зокнайменше з таких галузей права, як конституційне право, адміністративне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право;

- здатність до застосування норм матеріального і процесуального права при моделюванні правових ситуацій, окремих процедур;
- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти, реалізовувати норми права у конкретних сферах професійної діяльності та самостійно розробляти юридичні документи;
- здатність вільно володіти юридичною термінологією, та основами юридичної техніки.
- здатність юридично правильно кваліфікувати факти та обставини;
- здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції, здійснювати публічні виступи, брати участь в дискусіях з правових питань;
- здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації;
- здатність до аналізу актів законодавства та судової практики, практики діяльності інститутів публічної влади.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин;
- здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв’язання;
- формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Оцінювати недоліки і переваги аргументів;
- давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;
- використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;
- самостійно визначати ті обставини, у з’ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій;
- демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;
- застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;
- готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях;
- надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Навчальна дисципліна є **нормативною**.

Форма підсумкового контролю знань: екзамен.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Державне (конституційне) право як галузь права, науки і навчальної дисципліни в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус особи в зарубіжних країнах

Тема 1. Поняття, предмет, система та джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн

Поняття державного (конституційного) права зарубіжних країн як галузі права, науки і навчальної дисципліни. Особливості розмежування понять «конституційне право зарубіжних країн» та «державне право зарубіжних країн». Витоки державного (конституційного) права зарубіжних країн. Особливості сучасного етапу генезису державного (конституційного) права зарубіжних країн. Предмет державного (конституційного) права зарубіжних країн. Конституційно-правові відносини: суб'єкти, об'єкти та зміст. Підстави виникнення, змін і припинення конституційно-правових відносин, їх види. Поняття методу державного (конституційного) права зарубіжних країн. Принципи державного (конституційного) права зарубіжних країн. державного права зарубіжних країн. державного права зарубіжних країн. Конституційно-правові норми: поняття та класифікація. Конституційно-правове регулювання: поняття, способи і форми.

Поняття джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн та його значення.

Тема 2. Конституції зарубіжних країн

Поняття, зміст та функції конституції. Історичний розвиток терміну «конституція». Конституції – акти імператорів в добу принципату. Застосування терміну «конституція» в період Середньовіччя. Вплив Великої Французької революції на поширення конституцій у Європі. Юридичні властивості конституції. Роль конституції в зарубіжних країнах. Правова охорона конституції. Тлумачення конституції.

Класифікація конституцій.

Структура конституції: преамбула, основна частина, прикінцеві положення, перехідні положення.

Підготовка, прийняття, зміна і скасування конституцій.

Конституція і мусульманське право.

Поняття та суть інституту конституційного контролю (нагляду). Об'єкти конституційного контролю. Види конституційного контролю. Моделі конституційного контролю в зарубіжних державах. Органи конституційного контролю, їх повноваження.

Тема 3. Конституційно-правовий статус особи в зарубіжних країнах

Поняття конституційно-правового правового статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах. Поняття прав і свобод людини і

громадянина. Основні етапи становлення прав і свобод громадян у зарубіжних країнах. Класифікація прав і свобод людини і громадянина у зарубіжних країнах. Природні права і свободи: право на життя, право на приватну власність. Економічні, соціальні та культурні права особи в зарубіжних країнах. Конституційні обов'язки громадянина.

Поняття, види та правове закріплення конституційних гарантій прав і свобод. Судовий захист прав і свобод. Уповноважений прав людини та громадянина (омбудсмен): поняття, історія та повноваження. Міжнародно-правовий захист прав людини та громадянина. Міжнародні органи з захисту прав людини та громадянина.

Громадянство (підданство), порядок його набуття і втрати. Способи набуття громадянства. Філіація як спосіб набуття громадянства у зв'язку з народженням. Натуралізація як спосіб набуття громадянства за проханням заінтересованої особи. Трансферт як спосіб автоматичної зміни громадянства. Оптація як спосіб зміни громадянства шляхом його вибору. Способи втрати громадянства. Вихід з громадянства за власним бажанням (експатріація). Денатуралізація та денаціоналізація як способи примусового позбавлення громадянства.

Подвійне громадянство. Правовий статус іноземних громадян, осіб без громадянства та біженців у зарубіжних країнах. Конституційно-правове регулювання статусу національних меншин і корінних народів у зарубіжних державах. Особливості статусу корінних народів у Сполучених Штатах Америки, Канаді, Новій Зеландії, скандинавських країнах.

Модуль 2

Форми держави, вищі органи державної влади, місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах

Тема 4. Держава як категорія державного (конституційного) права зарубіжних країн

Поняття, сутність та ознаки держави. Державні символи і державна мова в зарубіжних країнах.

Поняття та структура форми держави. Форми правління: поняття, види, особливості. Монархія: поняття і сутність. Основні ознаки монархії. Роль монархії в розвинутих країнах. Абсолютна монархія, її ознаки. Дуалістична монархія, її ознаки. Загальні риси й особливості дуалістичних монархій у різних країнах. Парламентарна монархія, її ознаки. Загальні риси й особливості монархії у Об'єднаному королівстві Великої Британії та Північної Ірландії та Японської держави.

Республіка: поняття і сутність. Ознаки республіканської форми правління. Президентська республіка, її ознаки. Загальні риси й особливості президентських республік (Сполучені Штати Америки, Мексиканські Сполучені Штати). Парламентарна республіка, її ознаки. Загальні риси й особливості парламентарних республік (Італійська республіка, Федеративна республіка Німеччина, Республіка Індія).

Змішані форми правління (Французька республіка по Конституції 1958 р.). Виборна монархія.

Державний устрій, національне і расове питання. Унітарні держави. Правове положення адміністративно-територіальних одиниць. Централізовані держави (Французька республіка). Форми контролю центральної влади над органами місцевого самоврядування. Відносно децентралізовані унітарні держави (Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії).

Федерація: поняття, ознаки, основні риси. Правове положення суб'єкта федерації (штату, землі, провінції, кантону). Основні системи розподілу компетенції між союзом і суб'єктами федерації. Виняткова компетенція союзу і суб'єктів федерації (Канада). Виняткова компетенція союзу, сфера конкуруючої компетенції союзу і суб'єктів федерації (Федеративна республіка Німеччина, Австрійська республіка, Пакистан). Виняткова компетенція союзу, виняткова компетенція суб'єктів федерації і сфера конкуруючої компетенції союзу і суб'єктів федерації (Республіка Індія, Малайзія). Юридичний і фактичний розподіл компетенції між союзом і суб'єктами федерації.

Поняття політичного режиму. Демократичні політичні режими: поняття й ознаки. Основні теорії демократії. Недемократичні (авторитарні) політичні режими: поняття й ознаки. Різні форми і методи обмеження демократії. Види недемократичних (авторитарних) режимів. Тоталітарні режими: поняття й ознаки. Види тоталітарних режимів. Фашизм. Характерні риси й ознаки фашистського режиму. Неофашизм. Вплив змін у політичному режимі на форму держави.

Тема 5. Конституційно-правовий статус політичних партій та інших громадських об'єднань в зарубіжних країнах

Поняття, сутність та функції політичних партій в зарубіжних країнах. Історичний розвиток політичних партій. Класифікація політичних партій. Організаційна будова політичних партій. Інституціоналізація політичних партій. Фінансування політичних партій. Вищий та центральні керівні органи політичної партії. Місцеві партійні органи в зарубіжних країнах.

Партійні системи зарубіжних країн: поняття та види. Багатопартійні системи зарубіжних країн. Двопартійні системи зарубіжних країн. Однопартійні системи зарубіжних країн.

Конституційні засади та межі правового регулювання громадських об'єднань в зарубіжних країнах.

Конституційно-правовий статус релігійних громад і церкви в зарубіжних державах.

Тема 6. Конституційні форми безпосередньої демократії в зарубіжних країнах

Демократія: поняття та види. Виборче право. Джерела виборчого права. Принципи виборчого права. Активне і пасивне виборче право.

Поняття і соціальні функції виборів. Види виборів. Абсентеїзм. Відповідальність за неучасть у виборах.

Види виборчих цензів: віковий ценз; ценз осілості; ценз грамотності й освітній ценз; ценз статі. Інші обмеження виборчого права.

Вибори. Види виборів. Прямі і непрямі вибори.

Організація і порядок проведення виборів. Виборчі округи. Порушення принципу рівного представництва. Центральні і місцеві органи по проведенню виборів, порядок їхнього формування, компетенція і роль. Реєстрація виборців і складання списків. Порядок висування кандидатів. Праймеріз. Виборча застава. Голосування. Вільне й обов'язкове голосування. Порушення таємниці голосування. Виборчий бюлетень, машини для голосування.

Виборчі системи: поняття і види. Мажоритарні виборчі системи відносної більшості (Сполучені Штати Америки, Об'єднане королівство Великої Британії та Ірландії, Республіка Індія). Мажоритарна виборча система абсолютної більшості (Французька республіка). Мажоритарна виборча система кваліфікованої більшості (Італійська республіка). Сполучення видів мажоритарних систем (Французька республіка).

Пропорційні виборчі системи. Методи визначення виборчого метра (квоти). Розподіл мандатів всередині списку (система вільних списків, система зв'язаних списків).

Різні види обмеження принципу пропорціоналізму. Практика застосування пропорційних виборчих систем (Італійська республіка, Фінляндська республіка, скандинавські країни, деякі країни Латинської Америки).

Змішані виборчі системи: паралельне використання різних систем (Федеративна республіка Німеччина, Італійська республіка); використання елементів різних виборчих систем при домінуванні однієї з них (Грецька республіка).

Оцінка різних видів виборчих систем. Практика проведення виборів. Фінансування виборів. Зловживання на виборах.

Виборчий процес в зарубіжних країнах: поняття, стадії. «Первинні вибори» (primaries) у Сполучених Штатах Америки.

Референдум, його види. Практика застосування референдумів (Французька республіка, Швейцарська Конфедерація, Італійська республіка, Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії).

Тема 7. Глава держави в зарубіжних країнах

Поняття і юридична природа інституту глави держави в зарубіжних країнах. Еволюція інституту глави держави в зарубіжних країнах. Місце глави держави в системі поділу влади. Моделі інституту глави держави в зарубіжних країнах.

Повноваження глави держави в зарубіжних країнах та їх види. Право «вето» глави держави в зарубіжних країнах.

Монарх: особливості конституційно-правового статусу. Порядок престолоспадкування. Системи престолоспадкування: салічна, кастильська,

австрійська, скандинавська, мусульманська і племінна системи. Інститут регентства. Недоторканність монарха.

Президент: особливості конституційно-правового статусу. Порядок обрання президента в зарубіжних країнах. Виборчі цензи для кандидатів у президенти. Термін повноважень президента. Інститут віце-президента. Припинення повноважень президента.

Конституційно-правовий статус допоміжних органів та установ при главі держави в зарубіжних країнах. Апарат глави держави в зарубіжних країнах.

Відповідальність глави держави в зарубіжних країнах. Інститут контрасигнатури. Інститут імпичменту: поняття, форми здійснення.

Тема 8. Парламент в зарубіжних країнах

Поняття та походження парламенту в зарубіжних країнах. Місце і роль парламенту серед вищих органів держави в зарубіжних країнах. Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах.

Конституційно-правове регулювання структури парламентів у зарубіжних країнах. Монокамерні та бікамерні парламенти в зарубіжних країнах. Палати парламенту: поняття та порядок їх формування. Верхня і нижня палати парламенту в зарубіжних країнах. Комітети (комісії) парламентів і палат в зарубіжних країнах. Парламентські фракції в зарубіжних країнах. Лобістські групи в зарубіжних країнах.

Правовий статус депутата парламенту в зарубіжних країнах. Депутатський імунітет. Депутатський індемнітет. Припинення депутатських повноважень.

Компетенція парламентів, способи її закріплення. Парламенти з абсолютно не обмеженою компетенцією (Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Нова Зеландія); парламенти з абсолютно обмеженою компетенцією (Сполучені Штати Америки, Французька республіка), парламенти з відносно обмеженою компетенцією (Республіка Індія, Малайзія, Федеративна республіка Німеччина).

Порядок діяльності парламентів, звичайні і надзвичайні сесії.

Колегіальні органи палат: бюро, президії. Партиїні фракції і їхня роль у законодавчій діяльності. Регламент палат (Сполучені Штати Америки, Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Федеративна республіка Німеччина, Французька республіка, Італійська республіка, Республіка Індія).

Посадові особи палат і їхнє правове становище. Конгрес Сполучених Штатів Америки: спікер, віце-президент, тимчасовий голова Сенату, партійні лідери палат. Парламент Сполучених Штатів Америки: спікер, лорд-канцлер, партійні «батоги».

Комітети парламентів. Види комітетів і порядок їх формування. Класифікація законодавчих комітетів у залежності від їхнього правового положення, спеціалізації і термінів повноважень (американська, англійська й індійська системи). Особливості правового положення законодавчих комітетів італійського Парламенту.

Нормативні акти, прийняті парламентами. Приватні і публічні білли в парламентській практиці Сполучених Штатів Америки, Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії й Республіки Індія. Фінансові закони. Інші акти, прийняті парламентами (резолуції і їхні види, постанови, звернення та ін.).

Законодавча процедура в парламентах. Основні стадії законодавчої процедури: внесення законопроекту і коло суб'єктів законодавчої ініціативи; обговорення законопроекту і регламентація дебатів; порядок внесення поправок, змін і доповнень до законопроекту: прийняття законопроекту і види голосування, розгляд законопроекту в іншій палаті і система подолання колізій між палатами в законодавчому процесі; затвердження законопроектів і вступ їх у силу.

Контроль парламенту за діяльністю уряду в парламентарних країнах: вотум довіри і недовіри (парламенти Об'єданого королівства Великої Британії та Північної Ірландії, Французької республіки, Італійська республіка, Республіка Індія, Японської держави); конструктивний вотум недовіри в парламентській практиці Федеративної республіки Німеччина; резолюція осудження, інтерпеляція; парламентські запитання уряду; розслідувальні комітети; омбудсмани. Формальний характер парламентського контролю за діяльністю уряду.

Діяльність парламентів в економічній сфері: прийняття бюджету, контроль за його виконанням; участь парламенту в економічному плануванні; контроль за державним сектором економіки.

Зовнішньополітичні повноваження парламентів. Судові повноваження парламентів. Парламенти країн, що розвиваються. Парламент і парламентаризм. Сучасні теорії парламентаризму.

Відповідальність парламентів і депутатів у зарубіжних країнах.

Тема 9. Уряд у зарубіжних країнах

Місце уряду в системі вищих органів держави. Класифікація урядів зарубіжних країн. Види урядів залежно від їхнього партійного складу.

Порядок формування і структура урядів у зарубіжних країнах та їх залежність від форми правління. Парламентський і позапарламентський спосіб формування уряду в зарубіжних країнах. Загальні і специфічні риси порядку формування уряду в парламентарній монархії (Сполучене королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Японська держава), в дуалістичній монархії, в парламентарній республіці (Італійська республіка, Федеративна республіка Німеччина, Республіка Індія), в президентській республіці (Сполучені Штати Америки), в змішаній республіці (Французька республіка).

Склад і структура уряду. Глава уряду, порядок його призначення, правове положення і роль. Загальні і специфічні риси правового положення глави уряду в парламентарних монархіях (Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Японська республіка), в дуалістичних монархіях, в парламентарних республіках (Італійська республіка, Федеративна республіка Німеччина, Республіка Індія), в президентській

республіці (Сполучені Штати Америки). Консультативні органи при центральних відомствах. Роль підприємницьких організацій у прийнятті рішень урядовими органами.

Порядок діяльності уряду в зарубіжних країнах. Компетенція уряду в зарубіжних країнах.

Повноваження уряду в області державного управління. Порядок діяльності уряду. Процедура прийняття рішень. Роль урядових комітетів й інших допоміжних органів (виконавчий апарат при Президенті Сполучених Штатів Америки, комітети Кабінету Об'єднаного королівства Великої Британії та Північної Ірландії). Керівництво державним апаратом, здійснюване урядом.

Повноваження уряду в області законодавства. Взаємини уряду і парламенту в парламентарних монархіях (Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Японська держава), в дуалістичних монархіях, в парламентарних республіках (Італійська держава, Федеративна республіка Німеччина, Республіка Індія), в президентських республіках (Сполучені Штати Америки).

Регламентарна влада уряду (Французька республіка, Італійська республіка). Співвідношення регламенту і закону. Особливий характер взаємин уряду і парламенту у Французькій республіці.

Делеговане законодавство: його сутність, види, способи контролю за ним. Методи і форми впливу уряду на законодавчу діяльність парламенту.

Повноваження уряду в сфері зовнішньої політики. Керівництво збройними силами і дипломатичним апаратом.

Надзвичайні повноваження уряду, їхнє використання в сучасних умовах.

Підстави і порядок припинення повноважень уряду.

Відповідальність уряду та його членів у зарубіжних країнах.

Тема 10. Судова влада в зарубіжних країнах

Поняття судової влади та її місце в механізмі поділу влади. Конституційні принципи правосуддя в зарубіжних країнах. Поняття судової системи. Моделі судових систем: англосаксонська модель, романо-германська модель, соціалістична модель, мусульманська модель. Особливості організації судових систем у державах з унітарною і федеративною формами державного устрою. Системи судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані системи судів.

Структура судової влади. Суддівський корпус. Правосуддя. Специфічні органи з судовими повноваженнями. Суд присяжних: поняття та походження.

Види судових органів. Органи досудового слідства. Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди. Інстанційність судових органів.

Правовий статус суддів. Суддівський імунітет.

Тема 11. Місцеве управління та самоврядування в зарубіжних країнах

Конституційні засади організації місцевого управління та самоврядування в зарубіжних країнах. Поняття місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Поняття та сутність муніципального управління. Функції місцевих органів у зарубіжних країнах.

Основні системи (моделі) місцевого самоврядування: англосаксонська модель, романо-германська модель, іберійська модель, радянська модель. Проблеми й основні напрямки реформування системи місцевої влади в зарубіжних країнах на сучасному етапі.

Порядок організації та структура місцевих органів в зарубіжних країнах. Порядок формування та повноваження представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Виконавчі органи місцевого самоврядування зарубіжних країн: порядок їх формування, організація, повноваження. Глава муніципального утворення в зарубіжних країнах.

Повноваження органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Правове регулювання відповідальності органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Модуль 3

Державне (конституційне) право європейських країн, країн Азії та Америки

Тема 12. Державне (конституційне) право Об'єднаного королівства Великої Британії і Північної Ірландії

Загальна характеристика британської конституції, її основні риси і особливості. Джерела британської конституції. Автономія Шотландії, Уельсу і Північної Ірландії.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Права та свободи людини і громадянина в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Монарх як глава держави в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Королівська прерогатива. Таємна рада при монархові (Her Majesty's Most Honourable Privy Council) в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії: поняття, історія, склад та повноваження.

Вищі державні органи Об'єднаного королівства Великої Британії і Північної Ірландії. Особливості принципу поділу влади в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Парламент Об'єднаного королівства Великої Британії і Північної Ірландії: поняття, історія та структура. Порядок формування та склад Палати громад (The Honourable the Commons of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in Parliament assembled). Порядок формування та склад Палати лордів (the Right Honourable the Lords Spiritual and Temporal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland in Parliament assembled). Лоббі. Конституційно-правовий статус члена парламенту, посадових осіб палат парламенту.

Виконавча влада в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Уряд (Her Majesty's Government) і кабінет (Cabinet of the United Kingdom) в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Структура кабінету та його функції в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Тіньовий кабінет міністрів (Official Opposition Shadow Cabinet).

Судова система Об'єднаного королівства Великої Британії і Північної Ірландії.

Палата лордів, Судовий комітет Таємної ради (Judicial Committee of the Privy Council) як вищі суди в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Апеляційний суд. Високий суд. Суд корони, суди магістратів і суди графств. Особливості судової системи Північної Ірландії і Шотландії.

Місцеве самоврядування в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії. Системи місцевих органів у графствах, містах-графствах, парафіях та інших адміністративно-територіальних одиницях в Об'єднаному королівстві Великої Британії і Північної Ірландії.

Тема 13. Державне (конституційне) право Французької республіки

Загальна характеристика конституції Французької республіки, її характерні риси й особливості. Конституція і конституційний розвиток Французької республіки. Джерела конституційного права Французької республіки. Перегляд конституції Французької республіки. Суб'єкти ініціативи перегляду Конституції Французької республіки.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина Французької республіки. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина Французької республіки. Основні положення Декларації прав людини й громадянина 1789 р.

Вищі державні органи Французької республіки.

Президент Французької республіки: порядок обрання та компетенція.

Особливості виконавчої влади у Французькій республіці. Уряд Французької республіки: його склад і порядок формування. Конституційно-правовий статус Ради Міністрів Французької республіки.

Парламент Французької республіки: поняття, структура. Порядок формування та склад Національних зборів і Сенату. Законодавчий процес у палатах парламенту Французької республіки. Компетенція парламенту Французької республіки.

Конституційно-правовий статус Прем'єр-Міністра Французької республіки.

Конституційні засади судової влади Французької республіки. Політико-правовий статус Державної Ради. Політико-правовий статус Конституційної Ради. Вища Рада магістратури Французької республіки. Статус суддів. Висока палата правосуддя. Суд Французької республіки. Економічна і соціальна Рада Французької республіки.

Місцеве управління й самоуправління Французької республіки. Адміністративно-територіальний поділ Французької республіки. Заморські території Французької республіки. Системи місцевих органів управління й самоуправління в регіонах, департаментах, округах, кантонах, комунах Французької республіки.

Тема 14. Державне (конституційне) право Федеративної Республіки Німеччина (ФРН)

Конституційно-правова природа Основного закону ФРН від 23 травня 1949 р. Договір між ФРН та НДР про відновлення єдності Німеччини від 31 серпня 1990 р. Порядок внесення змін до Основного закону ФРН.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина у ФРН. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина у ФРН. Особливості громадянства у ФРН. Правовий статус німців.

Вищі федеральні державні органи ФРН. Парламент ФРН: поняття, історія, структура, повноваження. Бундестаг: порядок формування, внутрішня організація. Особливості формування, склад й повноваження бундесрату. Федеральний президент: порядок його обрання, повноваження.

Федеральний уряд ФРН, його склад. Порядок формування уряду ФРН. Повноваження уряду ФРН. Конституційно-правовий статус Федерального канцлера.

Конституційно-правова характеристика судової системи ФРН. Федеральний Конституційний Суд ФРН.

Адміністративно-територіальний поділ ФРН. Німецький федералізм. Вищі органи влади в землях ФРН: ландтаги земель, уряди земель. Землі ФРН. Конституційні засади розподілу компетенції між Федерацією та землями у ФРН. Місцеве самоврядування ФРН. Системи місцевого управління в містах, округах, повітах та общинах ФРН.

Тема 15. Державне (конституційне) право Швейцарської Конфедерації

Загальна характеристика конституційного ладу Швейцарської Конфедерації. Конституція Швейцарської Конфедерації 1999 р. Історичний розвиток конституціоналізму Швейцарської Конфедерації. Конституції кантонів у Швейцарській Конфедерації.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина Швейцарської Конфедерації. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина Швейцарської Конфедерації.

Законодавча влада у Швейцарської Конфедерації. Федеральні збори Швейцарської Конфедерації.

Виконавча влада у Швейцарської Конфедерації. Федеральна Рада Швейцарської Конфедерації. Федеральний канцлер Швейцарської Конфедерації.

Судова влада Швейцарської Конфедерації. Федеральний Верховний суд – найвищий федеральний судовий орган Швейцарської Конфедерації.

Адміністративно-територіальний устрій Швейцарської Конфедерації. Статус столиці Берну та міста Лозанна. Взаємовідносини між конфедерацією та кантонами, напівкантонами.

Місцеве самоврядування Швейцарської Конфедерації. Округи та громади Швейцарської Конфедерації. Місцевий омбудсмен Цюріха.

Тема 16. Державне (конституційне) право Італійської республіки

Загальна характеристика Конституції Італійської республіки 1947 р.
Взаємовідносини Італійської республіки і Ватикану.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина Італійської республіки. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Італійській республіці.

Конституційні засади організації системи вищих органів державної влади Італійської республіки. Парламент Італійської республіки: поняття та структура. Палата депутатів і Сенат Італійської республіки: порядок формування, склад, функції, повноваження. Статус депутатів Парламенту. Порядок роботи Парламенту та його палат. Законодавчий процес.

Президент Італійської республіки: порядок обрання, функції, повноваження, відповідальність.

Конституційно-правовий статус уряду Італійської республіки. Порядок формування та склад Ради міністрів. Голова Ради міністрів.

Конституційні засади судової влади Італійської республіки. Конституційний суд Італійської республіки.

Політико-територіальний устрій Італійської республіки. Поняття і зміст адміністративної децентралізації Італійської республіки. Області, провінції та комуни Італійської республіки. Органи місцевого самоврядування Італійської республіки.

Тема 17. Державне (конституційне) право Королівства Іспанія

Конституція Королівства Іспанія від 29 грудня 1978 р.: політико-правова природа.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина в Королівстві Іспанія. Королівства Іспанія. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина в

Особливості організації системи вищої державної влади в Королівстві Іспанія. Конституційно-правовий статус Корони в Королівстві Іспанія. Його Величність Король Королівства Іспанія. Інститут регентства в Королівстві Іспанія.

Парламент Королівства Іспанія: вид, структура, порядок формування. Повноваження Конгресу депутатів та Сенату. Конституційно-правовий статус члена парламенту, посадових осіб палат парламенту в Королівстві Іспанія.

Конституційно-правовий статус уряду в Королівстві Іспанія: порядок утворення, компетенція, відповідальність. Правовий статус глави уряду в Королівстві Іспанія.

Конституційні засади судової системи Королівства Іспанія. Органи судової влади в Королівстві Іспанія. Конституційний суд Королівства Іспанія.

Політико-територіальний устрій Королівства Іспанія. «Великі фортеці суверенітету». Організація влади в областях із спеціальним статусом в Королівстві Іспанія.

Місцеве самоврядування та місцева адміністрація в Королівстві Іспанія. Правовий статус автономій в Королівстві Іспанія. Конституційно-правовий статус Автономної області Каталонія.

Тема 18. Державне (конституційне) право Російської Федерації

Основи конституційного ладу Російської Федерації. Характерні риси Конституції Російської Федерації 1993 р. Конституційно-правовий статус особи.

Федеративний устрій держави. Конституційно-правове становище суб'єктів федерації. Розмежування повноважень між органами державної влади та суб'єктами федерації. Конституційно-правовий статус республіки у складі Російської Федерації. Правове положення країв, областей, міст федерального значення, автономних областей та автономних округів. Основи конституційного ладу та правовий статус людини і громадянина.

Партійна система і політичні партії. Виборче право і виборча система.

Вищі органи державної влади Російської Федерації.

Президент Російської Федерації. Порядок обрання Президента. Повноваження Президента. Порядок усунення Президента Російської Федерації з його поста за Конституцією Російської Федерації.

Федеральні збори Російської Федерації. Рада федерацій та Державна дума. Порядок висування народних депутатів, голосування та визначення результатів виробів. Компетенція Федеральних зборів і порядок їх діяльності.

Уряд Російської Федерації. Порядок обрання та повноваження Голови Уряду, його заступників та федеральних міністрів. Припинення повноважень Урядом Російської Федерації.

Судова система. Конституційний Суд Російської Федерації: його структура та повноваження за Конституцією Російської Федерації.

Місцеве самоврядування. Система органів місцевого самоуправління.

Тема 19. Державне (конституційне) право Китайської Народної Республіки (КНР)

Загальна характеристика та історичний розвиток Конституції КНР.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина в КНР. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина КНР.

Законодавча влада в КНР. Всекитайські збори народних представників. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.

Виконавча влада в КНР. Державна рада КНР. Китайська народна політична узгоджувальна рада.

Конституційно-правовий статус глави КНР.

Правоохоронна, судова системи та інші органи влади КНР. Поняття та види народних судів в КНР. Верховний народний суд. Прокуратура КНР. Центральна військова рада КНР.

Адміністративно-територіальний поділ КНР. Конституційно-правовий статус спеціальних адміністративних районів Гонконг, Макао та Тайвань.

Автономні райони в КНР. Муніципальні утворення в КНР. Міста центрального підпорядкування в КНР.

Місцеве самоврядування в КНР. Місцеві збори народних представників, постійні комітети та народні уряди в КНР.

Тема 20. Державне (конституційне) право Японської Держави

Загальна характеристика конституції Японської Держави. Порядок внесення змін до Конституції Японської Держави.

Конституційно-правовий статус людини та громадянина в Японській Державі. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина Японської Держави.

Вищі державні органи Японської Держави. Імператор Японської Держави. Порядок престолонаслідування в Японській Державі. Конституційний статус імператора і його функції Японської Держави.

Парламент Японської Держави: структура та порядок формування Палати представників і Палати радників. Внутрішня організація палат парламенту Японської Держави.

Кабінет міністрів Японської Держави. Порядок формування кабінету Японської Держави, його структура. Функції кабінету Японської Держави.

Верховний суд Японської Держави, порядок його формування. Особливості здійснення конституційного контролю в Японській Державі.

Адміністративно-територіальний поділ Японської Держави. Принцип місцевої автономії в Японській Державі. Органи місцевого самоврядування префектур, міст, селищ та сільських громад в Японській Державі.

Тема 21. Державне (конституційне) право Республіки Індія

Політична система Республіки Індія. Партийна система, загальнонаціональні і регіональні партії Республіки Індія.

Конституція 1950 року Республіки Індія. Поправки до Конституції Республіки Індія.

Правовий статус громадянина Республіки Індія, його особливості і гарантії.

Виборче право і виборча система Республіки Індія.

Парламент Республіки Індія: поняття, структура та повноваження. Внутрішня організація і взаємостосунки палат. Законодавчий процес в Республіці Індія.

Президент, порядок його обрання та заміщення, юридичні і фактичні повноваження, політична роль, відповідальність.

Уряд Республіки Індія. Рада міністрів і кабінет, його юридична і фактична компетенція, відповідальність. Роль Прем'єр-міністра. Державний апарат Республіки Індія.

Індійський федералізм, його особливості. Правове положення штатів і їх взаємовідношення з Співдружністю. Статус союзних територій. Президентське правління. Політико-адміністративний устрій штатів і союзних територій.

Тема 22. Державне (конституційне) право Сполучених Штатів Америки (США)

Загальна характеристика Конституції США. Конституція США у системі джерел конституційного права США. Структура та особливості Конституції США. Поправки до конституції США: поняття та порядок внесення.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина в США. Американський Білль про права (Bill of Rights).

Вищі федеральні державні органи США. Конгрес США (United States Congress): поняття, історія, структура та компетенція. Правове становище членів Конгресу США. Сенат (the United States Senate): поняття, склад та компетенція. Палата представників (The United States House of Representatives): поняття, склад та компетенція. Регламенти палат Конгресу США. Правові акти Конгресу США. Законодавчий процес у палатах Конгресу США.

Президент США та його місце в конституційному механізмі. Адміністрація, кабінет, департаменти, виконавчий апарат, виконавчі агентства президента США.

Судова влада США: поняття, конституційні основи її організації. Федеральні суди, спеціальні федеральні суди США. Верховний суд США.

Місцеве самоврядування в США. Адміністративно-територіальний поділ штатів США. Конституційно-правовий статус штату в США. Вищі органи влади штату в США. Статус федерального округу Колумбія, Пуерто-Рико, Гуаму, Віргінських островів, Східного Самоа.

Тема 23. Державне (конституційне) право Канади

Суспільно-політичний та адміністративно-територіальний устрій Канади. Особливості формування та побудови Конституції Канади. Характеристика нормативно-правових актів, що складають основу писаної Конституції Канади. Конституційний акт 1982 р.

Основи правового статусу особи. Хартія прав і свобод. Право на в'їзд до держави. Особливості врегулювання мовних питань на державному рівні. Федеративні та провінційні закони щодо захисту прав людини.

Вищі органи державної влади. Королева Великої Британії в особі генерал-губернатора та парламент як законодавча влада країни. Особливості статусу генерал-губернатора. Королівська Таємна Рада Канади. Двопалатний парламент: Палата громад та Сенат. Палата громад як законодавчий орган держави. Сенат як представницький орган виборців у законодавчій владі. Роль політичних партій у роботі палат парламенту та політичній системі держави. Повноваження та порядок формування Кабінету міністрів Канади. Призначення та повноваження прем'єр-міністра, міністрів міністерств та міністрів без портфелів. Судова система Канади. Повноваження верховного суду та судів графств.

Федералізм Канади. Правове положення провінцій. Законодавчі збори провінцій та їх взаємовідносини з національним парламентом. Місцеве

самоврядування і управління. Порядок формування та повноваження муніципальних урядів територіальних громад Канади.

Рекомендовані інформаційні джерела

Нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Конституція Індії от 26.11.1949 р. URL: http://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/india/india--r.htm
4. Конституція Китайской Народной Республики от 04.12.1982 р. (в редакции 2018 г.). URL: https://chinalaw.center/constitutional_law/china_constitution_revised_2018_russian/
5. Конституция Российской Федерации от 12.12.1993 р. URL: <http://www.constitution.ru/>
6. Конституция Японии от 03.05.1947 г. URL: <http://lib.com.ua/books/6/703n1.html>
7. Конституція Французької Республіки (з передмовою Володимира Шаповала). Київ: Москаленко О.М., 2018. 56 с. URL: https://pravo.org.ua/img/books/files/1522085069fr_const_final.pdf
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
10. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя (1983 р.). URL: www.judges.org.ua/d5.htm
11. Об устраниении ограничений на право голоса: Резолюция Парламентской ассамблеи Совета Европы № 1459 от 24.06.2005 г. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_715
12. Основной закон Федеративной Республики Германии від 23.05.1949 р. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/gg/index.html>
13. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. Редакція від 02.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
14. Рекомендація Парламентської асамблеї Ради Європи щодо фінансування політичних партій від 22.05.2001 р. № 1516. URL: <http://yuriy-shveda.com.ua/en/communion/partology/624-rekomendations.html>

Основні рекомендовані інформаційні джерела:

1. Державне право зарубіжних країн. загальна частина: навч. посіб. / Ю.М. Коломієць; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2010. 211 с.
2. Державне право зарубіжних країн: особлива частина: навч. посіб. / [Л.Д. Варуниц та ін.]; за заг. ред. В.О. Серьогіна; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2011. 292 с.
3. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посіб. / В.М. Бесчастний, О.В. Філонов, В.М. Субботін, С.М. Пашков; За ред. В.М. Бесчастного. Київ: Знання, 2007. 467 с.
4. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / Н.В. Мішина, В.О. Міхальов, В.О. Куранін та ін.; за ред. Н.В. Мішиної, В.О. Міхальова. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 644 с.
5. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / М.С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. 2е вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
6. Орленко В.І. Конституційне (державне) право зарубіжних країн / В.І. Орленко, В.В. Орленко. Видання третє. Київ: Паливода, 2014. 240 с.
7. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / В.М. Шаповал ; М-во освіти і науки України. 4-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 461 с.

Додаткові рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бариська Я. О. Канцлерська модель організації влади як особлива форма республіканського правління. Форум права. 2010. № 2. С. 25-28.
2. Богашов О. Порівняльна конституційно-правова характеристика вищих виборчих органів України, Російської Федерації та Республіки Білорусь. Вісник Центральної виборчої комісії. 2009. № 2-3 (16-17). С. 89-92.
3. Бондар М.Ю. Особливості проведення конституційного референдуму у Франції 1958 року. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 1(10). С. 29-32.
4. Бондаренко Н.О. Ідейні підґрунтя Конституції США 1787 року як основа стабільності суспільн-політичного ладу американської держави. Право і безпека. 2017. № 2 (65). С. 18-22.
5. Бостан С. Форма територіальної організації публічної влади в державі: проблеми теорії та практики. Публічне право. 2015. № 2 (18). С. 26-36.
6. Бостан С.К. Монархія і поліархія як історичні типи форми державного правління. Вісник Запорізького державного університету. Серія Юридичні науки. 2005. № 4. С. 18–24.
7. Бостан С.К. Напівпарламентсько-напівпрезидентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2001. № 4. С. 31–40.
8. Бостан С.К. Напівпрезидентсько-напівпарламентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2001. № 3. С. 16–25.

9. Бостан С.К. Парламентсько-президентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2002. № 2. С. 88–97.
10. Бостан С.К. Президентсько-парламентська республіка як різновид змішаної форми республіканського правління. Вісник Запорізького юридичного інституту. 2001. № 2. С. 39–50.
11. Волощук О.Т. Поняття та сутність уряду як носія виконавчої влади. Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. 2011. Вип. 597. С. 50-55.
12. Грін О.О. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник: Альб. схем / О.О.Грін. Ужгород: Видавництво ФОП Бреза А.Е., 2015. 183 с.
13. Грובה В.П. Виборча система органів влади в Швеції: досвід для України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція, 2015. № 15. Том 1. С. 48-50.
14. Грובה В.П. Особливості органів місцевого самоврядування в Японії. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2015. Вип. 13 (1). С. 33– 35.
15. Державне (конституційне) право зарубіжних країн: (навч. матеріали та схеми): посібник для підготовки до іспитів / К. О. Закоморна. 2-ге вид., переробл. Харків: Право, 2016. 280 с.
16. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / Алєн Панов. Ужгород: Бреза А.Е., 2011. 229 с.
17. Дяків Т.Є. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. Київ: Центр учб. л-ри, 2016. 206 с.
18. Задорожня Г.В. Глава держави Ватикан: особливість конституційноправового статусу. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2015. № 4. С. 65 – 71.
19. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. Підприємство, господарство і право. 2017. № 2. С. 183-187.
20. Зінченко О. В. Принципи федеративного устрою ФРН та Російської Федерації: порівняльний аналіз. Вісник Академії правових наук України. Харків, 2011. № 4. С. 48–57.
21. Зозуля О. І. Основні види, напрямки діяльності та роль комітетів (комісій) парламенту у зарубіжних країнах. Форум права. 2018. № 5. С. 38-49. URL: https://forumprava.pp.ua/files/038-049-2018-5-FP--Zozulia_6.pdf
22. Кагадій М. І. Порівняння основ конституційного ладу Білорусії, Молдови, Росії, України. Журнал східноєвропейського права. 2017. № 37. С. 31-41.
23. Калиновський Б. В. Державне право зарубіжних країн (у схемах) навч. посіб. / Б. В. Калиновський та ін.; за заг. ред. О. Я. Лапки; Нац. акад. внутр. справ. Київ: КНТ, 2012. 526 с.

24. Керимов А. Д. Форма государственного устройства Российской Федерации. Гражданин и право. 2001. № 12. С. 16–17.
25. Кизима О. Японська система державного устрою: політичний та адміністративний аспекти. Ефективність державного управління. 2013. Вип. 35. С. 79-85.
26. Кириченко В.М. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. 256 с.
27. Конституции зарубежных государств: Великобритания, Франция, Германия, Италия, Соединенные Штаты Америки, Япония, Бразилия / под. ред. В.В. Маклакова. Москва: Волтерс Клувер, 2010. 625 с.
28. Конституционное право государств Восточной Европы (на примере Польши, Словакии, Чехии, Беларуси, Молдовы, России, Украины, а также Азербайджана, Армении): учеб. пособие / В.П. Кириленко, Е.В. Мандрыка. Симферополь: АРИАЛ, 2010. 255 с.
29. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / М.С. Горшеньова, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. 2-е вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
30. Конституції нових держав Європи та Азії [Текст]; упоряд. С. Головатий. Київ: Укр. правн. фундація. Вид-во Право, 1996. 544 с.
31. Матат А.В. Функції основних прав людини (за матеріалами німецької правничої доктрини). Журнал східноєвропейського права. 2019. № 68. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/matat_68.pdf
32. Мяловицька Н. А. Особливості організації судової влади в Російській Федерації. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 2 (14). С. 26-35.
33. Обрусна С.Ю. Зарубіжний досвід судового управління та можливості його використання при реформуванні судової системи України. Вісник Вищої ради юстиції. 2010. № 4. С. 52-73.
34. Олійник В.С. Верховний Суд США від головуванням Хьюза Ч.Е. (1930-1941). Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право 2017. №2 (2). С. 31-43.
35. Осипян Б. А. Причины разнообразия форм государственного правления и устройства. Современное право. 2009. № 1. С. 25–34.
36. Паславська Н. Організація діяльності Федерального Конституційного Суду Федеративної Республіки Німеччина. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2014. Вип. 59. С. 108–113.
37. Поліщук М. Г. Система судів США та можливість використання окремих її положень у діяльності судів України. Наукові праці МАУП. 2014. Вип. 43. С. 110-113.
38. Романов М. С. Режим безпеки Федеративної Республіки Німеччина. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. №1(17). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n1/18rmsfrn.pdf>
39. Саміло Г.О. Особливості правої системи сучасної Індії. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: юридичні науки. 2017. Вип. 5. Том 1. С. 46-49.

40. Система державного управління Республіки Франція: досвід для України / авт.-уклад. Л. А. Пустовойт; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2010. 56 с.
41. Система державного управління Російської Федерації: досвід для України / уклад. Л. А. Пустовойт; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С.В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2012. 52 с.
42. Система державного управління Сполучених Штатів Америки: досвід для України / уклад. Л. В. Примаченко; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С.В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2011. 52 с.
43. Система державного управління Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії: досвід для України / уклад. П. І. Крайнік ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. Київ: НАДУ, 2011. 48 с.
44. Система державного управління Федеративної Республіки Німеччина: досвід для України / авт.-упоряд.: Ю. В. Ковбасюк, С.В. Загороднюк, П. І. Крайнік; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2010. 76 с.
45. Француз-Яковець Т.А. Парламент Великобританії в системі поділу влади. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2011. № 3. С. 69-75.
46. Фрідманський Р. М. Склад, порядок формування та припинення повноважень уряду ФРН. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6-1. том 1. С. 123-127.
47. Харчук Р. Правове регулювання нормативної діяльності голови виконавчої влади в США. Публічне право. 2013. № 1. С. 318-323.
48. Чернецька О. В., Шилінгов В. С. Право Англії як класична модель прецедентного права. Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С. 348-352.
49. Шевченко О. О., Слюсаренко Ю. А. Джерела конституційного права США. Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. 2012. № 3. С. 55–61.
50. Яригін А. Створення та прийняття Конституції США в 1787–1789 роках: формування політикоправових принципів та ідеалів. Зовнішні справи. 2016. № 7. С. 28–31.

Інформаційні Інтернет-ресурси

1. [http://www. Whitehouse.gov/administration](http://www.Whitehouse.gov/administration) – офіційний сайт Адміністрації Президента США.
2. http://www.senate.gov/civics/constitytion_imen/constitytion/htm – офіційний текст Конституції США.
3. <http://www.senate.gov/index.html> – сайт Сенату США.
4. <http://www.house.gov> – сайт Конгресу США.
5. <http://www.supremecourt.gov> – сайт Верховного Суду США.
6. http://www.rada.gov.ua/law/usa_const.htm – Конституція США.
7. <http://www.parlament.uk> – сайт парламенту Великої Британії.
8. <http://www.direct.gov.uk/en/index.htm> – сайт уряду Великої Британії.

9. <http://www.royal.gov.uk> – офіційний сайт британської монархії.
10. <http://www.eiysee.fr/president/accueil.i.html> – сайт Президента Франції.
11. <http://www.parlement.fr/index.html> – сайт парламенту Франції.
12. <http://www.Assemble-nationale.fr> – сайт Національних зборів Франції.
13. <http://www.senat.fr> – сайт Сенату Франції.
14. <http://www.gouvernement.fr> – сайт уряду Франції.
15. <http://www.lawers-ssu.narod.ru/subjects/france.html> – Конституція Франції.
16. <http://www.dundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Homepage/home.html> – офіційний сайт уряду Німеччини.
17. <http://www.dundeskanslerin.de/Webs/Breg/DE/Homepage/home.html> – офіційний сайт канцлера Німеччини.
18. <http://www.bundestag.de> – сайт парламенту Німеччини.
19. <http://www.lawer-ssu.narod.ru/subjects/constzs/germany.htm> – Конституція Німеччини.
20. <http://www.governo.it> – офіційний сайт уряду та прем'єр-міністра Італії.
21. <http://www.italia-ru.it/node/4657> – Конституція Італії.
22. <http://www.english.gov.cn> – офіційний сайт уряду Китаю.
23. <http://www.law.ugle.ru/constitution.htm> – Конституція Китаю.
24. <http://www.kantei.go.jp/foreign/index-e.html> – офіційний сайт уряду та прем'єр-міністра Японії.
25. http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/cataloglaw/japan_constitut.html – Конституція Японії.
26. <http://www.duma.gov.ru> – сайт Державної Думи Російської Федерації.
27. <http://www.council.gov.ru> – сайт Ради Федерації Російської Федерації.
28. <http://www.government.ru> – сайт Уряду Російської Федерації.
29. <http://www.kremlin.ru> – сайт Президента Російської Федерації.
30. <http://www.supcourt.ru> – сайт Верховного Суду Російської Федерації.
31. <http://www.constitution.ru> – Конституція Російської Федерації.
32. <http://www.un.org/ru/rights> – офіційний сайт ООН з прав людини.
33. <http://www.biblioteka.un.org/ru/konst> – бібліотека конституцій зарубіжних країн.
34. <http://www.globalwintess.org> – сайт Міжнародної неурядової організації Global Witness (спеціалізується на захисті прав людини).
35. <http://www.memo.ru/pravo> – Основні акти міжнародного права присвячені захисту прав людини.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання студентів з дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» є підсумковий модульний контроль (іспит). За результатами поточного модульного контролю студент отримує до 100 балів за 100-бальною шкалою оцінювання.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Засобами діагностики успішності навчання студентів з дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» є усне опитування та обговорення теоретичних питань на семінарських та лекційних заняттях, пакети тестових завдань, ситуаційні завдання (кейси) з дисципліни, пакети завдань для модульних контрольних робіт, пакет завдань для комплексної контрольної роботи з дисципліни.